

EVENTYRSKOGENE I SPÅLENOMRÅDET

MARKA PÅ SITT BESTE

NATURVERNFORBUNDET
I OSLO OG AKERSHUS (NOA)

VELKOMMEN TIL EVENTYRSKOGENE

Denne brosjyren kan du bruke til å finne en eller flere av 14 poster rundt Spålen. Postene er ikke poster i orienteringssammenheng, men umerkede områder som illustrerer kjennetegnene på en eventyrskog. Veiviser finnes på utbrettkartet, og inne i brosjyren finner du detaljkart og beskrivelse av hver enkelt post. Tanken bak dette prosjektet er å få deg og flest mulig andre ut i marka for å bli kjent med eventyrskogene.

Hva er en eventyrskog? Det Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) kaller en eventyrskog er ganske enkelt gammelskog med store opplevelsverdier, med variasjon i trærnes alder og skogens struktur.

Foto: Gjermund Andersen

NOA ønsker at neste generasjon skal lære seg verdien av hva som finnes i skogen. Det er forholdsvis lett å komme seg frem til postene, slik at også barnefamilier skal kunne komme ut i skogen. Vi tror du vil få en fin opplevelse og en forståelse av hvor viktig det er å ta vare på Oslomarkas siste eventyrskog.

“Det er blant Oslos beste kvaliteter at naturen ligger tett inn på byen og er tilgjengelig for alle. Det gir naturopplevelser for mange. Disse opplevelsene har også kommende generasjoner rett til å oppleve, derfor er det viktig å lage gode rammer for hvordan marka skal forvaltes.”

Jens Stoltenberg,
Akers Avis Groruddalen, 2007

INNHOOLD

Velkommen til eventyrskogene	2
Kom følg oss	3
Eventyrskogene rundt Spålen venter på deg	3
Eventyrskog - de beste markaopplevelsene	4
Kjennetegn for eventyrskog	5
Eventyrskogene i Spålenområdet	8
“Poster” i eventyrskogene rundt Spålenområdet	14
Oversiktskart med tegnforklaring	20
Forvaltningen av Oslomarka	22
NOAs marka-arbeid	22

Eventyrskogene i Spålenområdet

Utgiver:
Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA)
Maridalsveien 120, 0461 Oslo
Telefon: 22 38 35 20 (man. – tor. 8–12)
E-post: noa@noa.no www.noa.no

Ansvarlig redaktør: Gjermund Andersen
Redaksjon: Helen Svensson

ISBN 978-82-90895-36-0
Opplag: 2000

Takk til Sparebankstiftelsen DnB NOR og Ringerike kommune som har muliggjort denne brosjyren økonomisk.

NATURVERNFORBUNDET
I OSLO OG AKERSHUS (NOA)

Brosjyren blir trykket på resirkulert papir. Produktet du nå holder i hånden er dermed så miljøvennlig vi kan klare å lage det. Trykk: bk grafisk 2011

KOM FØLG OSS...

...inn over dype, grønne mosematter, over koller med kronglefuru og tiurmøkk på stien, under skjørtegraner og eldgamle osper bærer det, innover – i eventyrriket. Skogen veksler, langs myrkanten står kraggskogen tett, avbrutt av noen malmfuruer som tålte å "bli våte på beina". Nede i ei frodig li møter vi storskogen, kjempegraner som har funnet sitt drømmested.

Vi trodde vi visste hva skog var, men det var før vi fikk øynene opp, før vi så at all "skog" ikke er skog, slik skogen framstår i vår bevissthet. Det er stor forskjell på skog, på skogen slik naturen stiller den, og slik vi mennesker gjør. Det er stor forskjell på skogen slik vi stelte den før, og slik vi steller den nå. Og på hvor velegnet ulike skoger er til å vekke fantasien og gi gode stemninger og opplevelser.

Stort sett er skogene i ferd med å bli kjedeligere og mindre varierte, som følge av mer industrielt skogbruk. Det blir mindre rom for fantasien. Kunne Asbjørnsen greid å gå seg bort en sommernatt på Krokskogen i vår tid? Ville Kittelsen funnet inspirasjon til sine eventyrtegninger? Hvor i Marka kan vi ennå søke skogmystikken og opplevelsen av eventyr? Hvor er de myke, grønne mosemattene, krokfuruene og skjørtegranene, hvor er gammelskogen, ja hvor er i det hele tatt Markas siste eventyrskog?

Det meste av den spennende skogen som var i Marka før krigen, er forvandlet fra å være lysåpne, lettgatte, varierte og spennende skoger, til å bli et "håndgripelig og beregnelig industri-

elt apparat, hvis produkter stadig forbedres og forøkes." Skogen er gjort tettere, all dens rom er fylt opp med like gamle, like store trær, som hogges, plantes, ryddes, tynnes og hogges på nytt samtidig over store arealer. Resultatet etter 60 år med industri-skogbruk er at rundt 85% av skogen i Marka er omformet til ensaldrete, kjedelige og biologisk fattige ansamlinger av grantrær, av samme alder og med jevn innbyrdes avstand. NOA ser at utviklingen fortsetter: 95% av alle hogstene i Marka fører til enda mer industriskog.

NOAs registrering av eventyrskogene er ment som et hjelpemiddel for å finne fram til de gjenværende uberørte og naturlige områdene i Oslomarka, og for å bidra til en bevisstgjøring om naturkvalitetens betydning for friluftsliv og naturopplevelse. Vi ønsker å vise hvilke opplevelseskvaliteter skogen har og vekke lysten til å gå på oppdagerferd i Oslomarka. I Marka er det noe for enhver: Her er "nyheter" for de fleste, både den erfarne Markatraveren, og for de som tar sine første turer i Marka. Barnefamilien finner områder innen rimelig rekkevidde, mens milslukeren kan farte rundt i Markas indre.

Foto: Gjermund Andersen

EVENTYRSKOGENE R U N D T S P Å L E N VENTER PÅ DEG!

Opplevelsen av eventyrskogene i dette området utgjør et hele, med utsikt og oversyn, små "rom" med spennende vegetasjon og topografi. Det er variasjon i alder, størrelse og avstand mellom trærne Trollskogens underlige figurer (kronglefuruer og skjørtegran) underbygger eventyrpreget.

Selv om vi har avsluttet det systematiske arbeidet med registrering av eventyrskog, vil vi fortsette å registrere nye eventyrskog når vi får tips. Så nøl ikke med å dele din eventyrskog med oss. Send gjerne en kartskisse eller et par ord. Vis oss din eventyrskog.

OSLOMARKA

SPÅLENOMRÅDET

ADKOMST TIL SPÅLENOMRÅDET

Gode utgangspunkt til området fra Tverrsjøstallen, Ringkollen og Damtjern.

EVENTYRSKOG – DE BESTE MARKAOPPLEVELSENE

Det vi kaller en eventyrskog er et skogområde som har særlig høy opplevelsesverdi. Begrepet er subjektivt, avhengig av hvilke assosiasjoner vi har til ord som "skog", "opplevelse" og "eventyr". Skal vi registrere områder med verdi for friluftslivet, må vi akseptere at følelser og identitet er viktige elementer for kvalitetsvurderingen. Likevel tror vi det finnes elementer av felles forståelse, basert på den enkeltes opplevelser i Marka, og som en del av en felles kulturell forståelse av, eller oppfatning om, friluftslivet og Marka. Vi tror at alle som oppsøker eventyrskogene vil være enige om at det er noe eget ved dem. De skiller seg gjerne tydelig ut fra omkringliggende områder fordi de har mye gammel skog og stor variasjon.

Når skogen blir gammel, blir den ofte mer åpen, og da slipper mer lys inn. Noen steder er det dannet åpninger uten trær, eller bare med små trær, andre steder står skogen stor og tykk. Sammen med variasjon i terrenget, som for eksempel søkk, små daler og kanskje en myr eller bekk, gir skogen et godt grunnlag for variasjon i den naturlige "romstørrelsen". Dette kan kanskje sees på som kjernen av kjennetegnene på en eventyrskog. Noen steder kan du se langt inn i skogen, andre steder vekkes nysgjerrigheten av ting du bare kan ane bak et kratt.

Foto: Gjermund Andersen

KJENNETEGN FOR EVENTYRSKOG

1. GAMMEL, LITE PÅVIRKET SKOG

(Grove trær, "kjemper", "majesteter", "gammelskog")

Det første kjennetegnet på en eventyrskog er at den er en naturlig skog med mange gamle trær.

Alderen på skogen er lettest å se på barken. Glatt bark betyr hurtig diametervekst (ungdom), mens grov, skorpete bark forteller om eldre trær. Størrelsen på et tre er ikke nødvendigvis i samsvar med alderen. Et undertrykket tre med 15 cm diameter kan være eldre enn et stort tre som har hatt fri bane og hurtig vekst.

Selv om plantet ungskog virker grønn på avstand, har det foregått en enorm forvandling fra den opprinnelige skogen: Fra en skog med stor variasjon i størrelsen, avstanden mellom og utformingen av trærne, til en ensartet, ensaldret planteskog. Trærne er like gamle, står i omtrent lik innbyrdes avstand og hogges før skogen rekker å få et visuelt særpreg eller utvikle andre særlige opplevelsesverdier. Derfor leter vi etter eldre skoger, som ikke tidligere er behandlet med flatehogst.

2. UBERØRT OG NATURLIG

("naturskog", "urskogpreget", "opprinnelig")

Friluftsfolk ønsker at landskapet skal være preget av natur. Uberørthet i skogen framstår som en dyp kontrast til byen og det menneskeformede landskapet. Elementene i et naturlig miljø opptrer gjerne som et harmonisk hele. Folks reaksjoner mot hogst og inngrep er et uttrykk for ønsket om å kunne få oppleve skognaturens mer uberørte eller naturlige preg.

Kjennetegn på naturlig skog er blant annet en variert alderssammensetning, en del døde trær (stående eller liggende, gadd eller læger), og rikt lyng- og busksjikt.

3. VARIASJON OG MANGFOLD

(Rikt/artsrikt, mangfoldighet av arter, sammensatt skog, flersjiktet og fleraldret skog)

Våre sanser tiltrekkes av kontraster i skogen og langs stien vi går på.

GAMMEL, LITE PÅVIRKET SKOG

UBERØRT OG NATURLIG

Foto: Gjermund Andersen

Foto: Gjermund Andersen

Variasjon i treslag, tetthet og trestørrelse bidrar sterkt til hvordan skogen oppleves, og hvordan skogen former ulike "rom". Mangfold i undervegetasjonen, topografi og landskap er også viktig å vurdere. Slik sett kan en ren granskog være svært variert, dersom trærne er av ulik alder og størrelse.

4. VILT

("Bjønnelende"/"gaupelende", brattlende, stupbratt, dramatisk, spennende, "vilt", vide utsyn, rundskue) Bratt og dramatisk terreng. Stup og rasmark. Kupert lende med dype søkk og bratte åser. Store spenn i berggrunnen som skaper spenning. På toppen av brattlende er det ofte fin utsikt.

VARIASJON OG MANGFOLD

VILT

5. ROMOPPLEVELSE

(Lukkede skogrom, glenner, lysninger i skogen, tykninger, skogomkransede åpninger (myrer og tjern) i skogen) Følelsen av å gå inn i skogen, å gå mellom trærne gir en viktig innfallspørte til opplevelsen. Når vi går på en sti, er vi inne i et "rom", med et gulv av jord og stein, barnåler, mose og lyng. Trær og busker utgjør vegger og tak. Rommet varierer tydelig etter hvert som vi beveger oss i skogen. Det åpner og lukker seg for oss, og spenning oppstår når vi bare kan ane hva som befinner seg bak neste sving. Noen stier - gjerne gamle elgtråkk - går oppe på åser og rygger som gir oss utsikt over landskapsrommene. Myrer og sjøer gir mulighet for oversyn, i tillegg til at lysforholdene endres. Romfølelsen kan være i stor og liten skala, fra enorme landskapsrom til rommet mellom to steiner. Også menneskeskapte åpninger i skogen, som setervoller, Markaplasser og små glenner i skogen kan være flotte opplevelser av rom.

ROMOPPLEVELSE

6. SÆRPREG

("Makeløst", enestående, sjeldent, stemningsskapende, drømmeaktig, avsides, bortgjemt) Har stedet eller området en egenart? Finnes det elementer eller et totalinntrykk som gjør at du med en gang kan

SÆRPREG

se på et bilde, og uten snev av tvil si at det er nettopp det området? Det kan være bergknauser, storslagen utsikt, særegne trær, varder eller andre ting som bare finnes der.

7. VANN OG VÅTMARKSOMRÅDER

(Bekker, elver, vannsig, sjøer, vann, tjern, putter, fosser og stryk)

Lyden fra surklende myrer og klukkende bekker. Vannfallet strømmer, fosser og bruser. Lenger ned risler beken roligere gjennom skogen og vannet samles i tjern. Tjernet er et mål, både for vannet og for oss. Vi kommer dit gjennom skogen og vet plutselig at vi er fremme. Vannet har lyder og skaper bilder. Det skaper rom og liv.

VANN OG VÅTMARKSOMRÅDER

Foto: Gjermond Andersen

8. MINNER OM TIDLIGERE TIDERS VIRKSOMHET

(Kulturspor, kulturminner, "historisk dybde", markaplasser, hustuffer, fløtningsanlegg, setre, hesteveier, dyregraver, kølamiler ...)

Spor etter tidligere tiders virksomhet er viktige i vår opplevelse og i vår identifisering av eventyrskogen. Miljøelementer som er bærere av historie på det personlige plan ("mitt tre" etc.) så vel som på det kollektive plan (kulturminner etc.) gjør at vi føler fortiden tilstede i nåtiden, at vi er forbundet med det forgangne gjennom noe som forblir det samme gjennom alle forandringer.

MINNER OM TIDLIGERE TIDERS VIRKSOMHET

Foto: Gjermond Andersen

9. FANTASIEGGENDE, SPENNENDE OG TROLSK

("Makeløst", enestående, sjeldent, overraskende, uventet, merkelig, forbausende, stemningsskapende, drømmeaktig, "Kittelsensk", fredelig, avsides, bortgjemt, hemmelighetsfullt)

Er det noe ved stedet som pirrer fantasien? Rare figurer, lukkede "rom", uoversiktlige kløfter osv. Særpregede trær og trolske silhuetter av skog – "kronglefuruer" og "skjørte-gran". Inspirert av eventyrillustrasjonenes bildeverden; uorden, dunkelhet, veltede trær, naturkreftenes virkning og tidens tann, gir bilder fra Marka fra før flatehogstens tid.

TROLSK

Foto: Gjermond Andersen

EVENTYRSKOGENE I SPÅLENOMRÅDET

Alle eventyrskoger er gammel skog som skiller seg ut fra omkringliggende yngre skog. I Osloområdet utgjør de mellom 5 og 8 %. Det er disse områdene vi (NOA) "jakter" på og registrerer.

RINGKOLLEN

Ringkollen er en av Markas høyeste topper (702 moh). Herfra kan du se til sju ganger sju prestegjeld. Turen opp fra parkeringsplassen tar bare en snau halvtime. På topp-området vokser det malerisk, knudrete fjellfurskog, formet av vind og vær. Svaberg og lyng veksler. Fine stier og hvilebenker vitner om at noen har omsorg for stedet. I solnedgangen blir hele vestsiden gyllen. Her kunne Soria Moria slott ha ligget!

Furskogen går et godt stykke ned i lisidene mot sør og vest, før granskogen tar over. På den andre siden vokser granskogen helt opp. Østover og sørover fra toppen fortsetter eventyrskogene, men helt anderledes. Her er det mer av Krokskogen slik den må ha sett ut før flatehogstene. Ikke uberørt, men et resultat av tidligere plukkhogster. Området har fått et svært variert preg, både vertikalt i form av flerdret, flersjiktet skog, men også horisontalt, i form av åpninger og tettere partier. Fra naturens side er området meget mangfoldig, med selve toppen, de rike liene, myrer og putter. Furu og gran dominerer, som i resten av Marka, men en del lauv i tilknytning til de fuktige områdene lyser opp gjennom sommerhalvåret.

GJØRUDSHAUGEN - HONERUDSETERMYRENE

Finner du noen gang på å gå Marka på langs, er det ikke dumt å ta utgangspunkt i Åsbygda, helt nord på Ringerike. Følger du blåstien fra Vesetrud i Åsbygda og over til nordenden av Øyangen, må du følge en av de virkelig gamle seterstiene inn på Marka, og du kommer gjennom områder som gir deg inntrykk av hvordan Marka så ut mens det ennå var seterdrift. Etter at du har passert Honerudsetra på vei opp, flater stien ut, og du kommer inn i et spennende, variert myrlandskap. Store furuer og eldgamle graner kranser stien. Grunnlene gir mange bare skolter og

bergsva. Og den gamle stien, med alle minnen fra tidligere tiders travelhet, går som en nerve gjennom det hele.

I nordvest er skogen tettere, men selvsagt ikke som i plantefeltene og industriskogen – da hadde det ikke vært eventyrskog! Åpninger i gammelskogen og flere små og store myrer gir variasjon i romstørrelsen, og myrene kranses av lauvtrær, som setter sterke farger om høsten.

I nord knauser Gjørudshaugen (679 moh). Her er skogen kortvokst og fjellskogpreget. Stedvis god utsikt over Øyangen i sørøst og fjerne fjell i vest.

En ny vei inn fra sørvest setter grensen for området i den retningen. I vest og nord stopper det mot flatehogst og ungskog, og i øst butter det mot ett av Markas få hytteområder.

TØRKERUDHAUGEN

Området mellom nordenden av Øyangen og Mosjøen rommer mange eventyrskogkvaliteter. Gammel, variert og naturlig skog, idylliske vann og putter, elver og bekker. Her finnes små og store landskapsrom og mengder av hemmelige små skogsrom. På kultursiden finner vi både gamle setersti-

RINGKOLLEN

Foto: Gjermund Andersen

GJØRUDSHAUGEN

Foto: Gjermund Andersen

er og rester etter en vannsag nedstrøms Øyangen. Området ligger inn til både stinettet og løypenettet.

LANGVASSBRENNNA, SINNERBRENNNA OG MOSJØBRENNNA

Helt nord i Nordmarka, opp fra Jevnaker, ligger det største eventyrskogområdet NOA har registrert. Navnene på delområdene vitner om at naturen tidligere fikk stelle skogen. Skogbrann var kanskje den viktigste foryngelsesmåten i norske skoger helt fram til 1800-tallet. I dag ligger området som en bortgjemt perle som få vet om.

Langvassbrenna er det største og mest spennende av delområdene. Det brer seg opp på kuler og ned i søkk, både sør og nord for Langvatnet. Furukoller, blandingsskog og dype, frodige gransøkk og –lier veksles av med en rekke store og små myrer. Skogstrukturen og naturformasjonene gir grunnlag for stor variasjon, stort mangfold og rike opplevelse av ulike rom i skogen. Området og de mange spennende stedene og formasjonene vekker fantasien. Her er stille, ingen ting som forstyrrer verken skogtrollene eller deg.

Fra topper og nordvestvendte knauser er det god utsikt, særlig mot Jevnaker og Randsfjorden. Til tross for fravær av stier er området lettgått sommerstid, og om vinteren kan du glede deg over et flott skiterreng, der det er mulig å gå omtrent hvor du vil.

Sinnerbrenna er en sørlig utstikker fra Langvassbrennaområdet. Hogster på slutten av 80-tallet ødela flotte skoger, og reduserte størrelsen på den fine skogen. Men fortsatt er det rester av eventyrskog langs toppen av åsryggen, med kronglefuruer og blandingsskog, skjørttegran og dype mosematter.

Mosjøbrenna, vest for Langvassbrenna, har noe yngre skog enn de to andre områdene, men variert både i treslag og struktur. En del grove fururær står igjen som rester av storskogen som sto her før. I nord og nordvest stuper området ned mot Moselva, gjennom storstammet, meget rik granskog.

TØRKERUDHAUGEN

Foto: Gjermund Andersen

LANGVASSBRENNNA

Foto: Gjermund Andersen

UGLEHØGDENE

Foto: Gjermund Andersen

UGLEHØGDENE

Åsene vest for Mosjøen og store Ugla har stor variasjon i både terreng og skog. Stedvis veldig gammel skog, avvekslet med mindre hogster. Markerte topper og flotte partier langs Uglebekken. Over den sørligste delen av disse åsryggene kan du finne rester av en eldgammel blåmerket sti. Helt ute på kanten mot Store Ugla kan vi oppleve det større landskapsrommet rundt vannet, og nyte den flotte utsikten mot Uglesætra. På østsiden, sør og øst for setra ble eventyrskogen redusert kraftig ved en hogst vinteren 2008, men det står ennå igjen noen mindre områder av den opprinnelige skogen, særlig over mot Djupvatnet.

PERSHUSFJELL

“Markas mangepuklede dromedar” blir den kalt, en av Markas mest særpregede åsrygger; 5 kilometer lang, hever seg opp til 200 meter over omgivelsene. Hardt fjell gjennomskåret av sprekkedaler som går fra nord-vest til sørøst. Bortimot umulig å krysse, på grunn av den stupbratte østsiden. Å gå på langs er flott om sommeren, og også mulig om vinteren, men bare dersom du finner en god måte å krysse tverrdalene. Et lite tips: Hold mot vest! Denne giganten heter Pershusfjell, antageligvis etter en liten plass nede ved Pershusvann.

Pershusfjell har høye, flotte furukoller og myrer med de mest trolske trærne du kan finne. Nede i søkkene finner du kjempegran, både stående og liggende. Variasjonen og mangfoldet er slående, og enkelte partier virker nesten som urskog. Søkkene gir fin romopplevelse, mens det er kjempeutsikt fra kollene og stupet ut mot Pershusvann.

Området har vi avgrenset slik at det som er igjen av gammel skog er kommet med; selve ryggen, men også deler av stupene og partier nede ved Skarvvann og Pershusvann. Mot vest er det en god del nyere hogster og tett, uframkommelig ungskog som setter grensen. Måtte restene av denne mikrovillmarken få leve!

PERSHUSFJELL

Foto: Gjermund Andersen

SPÅLSBERGET

Foto: Gjermund Andersen

STORFLÅTAFLAKET

Foto: Gjermund Andersen

SPÅLSBERGET

Spålsberget er en av Markas virkelige perler, et sted du ikke kommer hver dag, slik den gjemmer seg bort midt i Marka, men et område du er i ofte - i tankene, når du først har oppdaget dets sjarm.

Som navnet sier preges området av den høyeste toppen, Spålsberget på 629 moh., en typisk formasjon for det nordlige Nordmarka og Krokskogen. Selve skolten er skurt ganske ren for løsmasser, og bare enkelte spredte, småvokste furuer klorer seg fast på toppen. Herfra er det en flott utsikt mot Øyangen og store deler av Spålen – Katnosaområdet og resten av det nordvestre Nordmarka. Nordover fortsetter området som en rygg som taper høyde nedover mot hovedløypa fra Ringkollen til Nord-Spålen. Sørover går det bratt ned til et svært idyllisk lite tjern som ligger "langt, langt bort i skove", utenfor alle ferdselsårer. Rundt dette tjernet og videre sørover har vi ett av Markas beste eksempler på virkelig trollskog. Mektige kronglefuruer og kvistrike, men kortvokste graner danner merkelige skikkelser. Småkupert terreng understreker det mystiske. Her er en opplevelse å gå, både sommer og vinter.

STORFLÅTAFLAKET

Et meget variert område, som veksler mellom gamle, grovvokste furugubber, myrer og bjørkeskog og bratte lier med grovvokst gran. Inne på plataet ligger flere myrer og putter. Disse, og den varierte skogstrukturen nede i liene, bidrar til et mangfold av rom av ulik størrelse. Flere steder i de nærmeste liene opp fra langtjern er det lysåpen furuskog, preget av elde, og med god utsikt østover til Katnosa og Østbråtan. På toppen får man gløtt sørover til Storflåtan. Flere mindre toppe i området er særpreget, og gir god oversikt over de nære skogene.

BLEKKSJØFLAKA

En gang, før flatehogsternes tid, Markas største tiurleik. Skikkelig stor-skog, der urfuglen kunne utøve sitt vårlige skuespill. Men i fremskrittets

BLEKKSJØFLAKA

ÅBORTJERNSHØGDA

Foto: Gjermund Andersen

Foto: Gjermund Andersen

navn stilnet leiken. Store deler av hele åspartiet ble snauet ned. Nå er det bare selve topppartiet og en stripe sør- over igjen av fordums stolthet. Men her kan du fortsatt få inntrykk av eventyret.

Det som særlig preger området er de mange og store "kronglefuruene", som har stått imot vær og vind i hundreår. Med karakteristiske kroner og tjukke stammer står de, delvis for seg selv, og delvis omgitt av kvistrik gammel gran. Betydelig innslag av grov osp liver opp, både vår og høst.

Skogen er åpen og lettgått til alle årstider. Terrenget heller jevnt mot sør og ned mot den vestre Mastedalen i øst. Helt i syd er det bare hundre meter som skiller området fra Blekksjøen.

ÅBORTJERNSHØGDA

Fra veien inn til Bjørneputten, der dette området støter sammen med eventyrskogen på Sandbekkmana, og opp på sjølve Åbortjernshøgda står det stor, grov granskog, stedvis påviket av tidligere hogster. Dalsøkket heter Styggedalen, noe som forteller sitt om terrenget og driftsforholdene for hestekjørerene. Oppe på åsen skifter skogen karakter, til en flott lysåpen barblandingsskog: Grove, korte, kvistrike furuer iblandet gran med sidkroner og hengende bar. Blåbærlyng, mose og stedvis røsslyng utgjør bunnevegetasjonen. Hogster rundt Hundtjern har dessverre redusert området og opplevelsesverdien av dette flotte tjernet, men lenger vest kan du fortsatt oppleve variert skog, furukoller og dype slukter. Helt i nordvest, ned mot Lorthølsetra (Steinvollsetra på kartet) er det en bratt, vill li med grove graner og mye vindfall, en skikkelig naturskog!

SANDBEKKMANA

Toppene Sandbekkmana og Høgflaka hever seg høyt over omgivelsene. Rundt og mellom toppene, og særlig ned mot det vesle tjernet i syd står det igjen rester av virkelig gammel skog. Grove kvister, skorpete bark, mange rare vekster på stammene og barheng helt ned. Disse er

SANDBEKKMANA

Foto: Gjermund Andersen

VELOHØGDA

Foto: Gjermund Andersen

KROKLØKEN

Foto: Gjermund Andersen

ikke født i går! Etter å ha klatret opp gjennom ungsbogen føles det befriende å komme inn i den naturlige skogen. Når skogen får bli så gammel, blir den også ofte lysåpen og lett å gå, og mange steder får vi en tydelig følelse av at skogen danner rom av ulik størrelse. Undervegetasjonen preges av blåbærlyng der lyset får slippe til, men mer mose i skyggefulle partier. I kantene mot den yngre skogen og i fuktigere partier er det en del lauvskog, for øvrig er området preget av grana.

VELOHØGDA

Når du går på ski fra Spålen til Vesle Sandungen har du Velohøgda på østsiden av løypa, rett før utforkjøringen mot Sandungen. Et særpreget myrkompleks med til dels grovvekst skog mellom myrene og i liene. Særlig fint er det seinhøstes med trolsk tåke og duse farger, eller som skiterreng for utenfor-løype-turer.

Alle myrene er med å gi området særpreg og variasjon. Ordet 'naturlig' er det første som slår en. Her finnes få spor etter mennesker. Skogen er eldgammel og sjiktet, i hovedsak

granskog. Kun i myrsøkkene og på de skrinne kollene finner vi lauv og furu. Området er ganske lite, men har et urørt preg. Det finnes ikke stier i området. Skiløypa går i den vestligste ytterkanten.

KROKLØKEN

Gammalskogen rundt Krokøløken er en løk i stilleflytende del av Spåselva. Krokøløken lever opp til navnet, nærmest som et vedheng til resten av elva. På vestsiden reiser berget seg bratt og vilt fra vannet, med mosekledde berghyller og knudrete skog. Nordover, mellom Krokøløken og Katnosa, går et smalt parti med fuktskog og myr, og langsmed dette et parti med gammel granskog som strekker seg nesten helt til Katnosdammen. I øst, langs Storløken har industriskogen overtatt. Inne i den tette, nesten uframkommelige planteskogen kan du, hvis du er heldig, finne monumentet over flyveren som datt ned her rett etter krigen.

Av eventyrskogkriteriene kjenner vi igjen de fleste: Gammel, naturlig skog. Stor variasjon og mye mangfold. Sterke opplevelser av vann og

terrengets villskap i den bratte vestskråningen, som også gir området et tydelig særpreg. Vannet, myrene, men også den gamle skogen byr på varierte rom-opplevelser. Fin utsikt fra berget vest for Krokøløken og fra kollene i nordøst.

TVETJERN – TVETJERNSKULPEN

Området øst for Tvetjenna falt utenfor Spålenreservatet som følge av dårlig avgrensningshåndverk fra myndighetenes side. Lia fra den nordre toppen på Brentebråtåsen og ned til Tvetjenna består av storvekst, til dels eldgammel skog. Fuktig miljø som følge av bekker, myrsig og fuktskog gir skogbrunnen et friskt preg. Mange døde trær, stående og liggende, gir et naturlig preg. Stedvis er lia bratt og vill. Området huser mange vekster som hører naturskogene til, bl.a. den sjeldne soppen lappkjuke. Helt urørt er skogen ikke, rester etter en gammel hestevei finner vi litt oppe i lia. Fra topppartiet fortsetter eventyrskogen sørøstover et stort myr- og skogområde til Tvetjernputten. Øst for den står stor-skogen, gammel og utvekst.

Foto: Gjermund Andersen

TVETJERN

"POSTER" I EVENTYRSKOGENE RUNDT SPÅLENOMRÅDET

Nedenfor får du beskrivelsen av 14 "poster" eller smakebiter av eventyrskog der den framstår ekstra tydelig. Lukk opp sinn og sanser, og la stedene tale til deg. Oppsøk dem gjerne i ulikt vær, tider på døgnet og forskjellige årstider. Selv om stedet er det samme, kan du få veldig forskjellige opplevelser fra gang til gang.

POST 1

Femputtmyrene

Flotte myrstrekninger med storskog rundt og flotte kronglefuruer på alle kanter. Hovedløypa til Løvlia går gjennom området, som på grunn av sin sjarm er et populært sted for bålpyring og rasting når sola begynner "å ta" på ettervinteren. Skogene rundt er preget av tidligere plukkhogster: Varierte, med mange store og gamle trær. Et flott område, sommer som vinter.

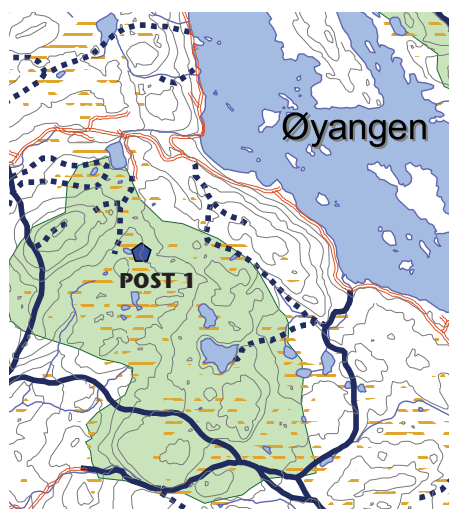

Foto: Gjermund Andersen

POST 2

Seterveien ved Honerudsetermyra

Her har vi lagt vekt på den gamle seterveien fra Åsbygda og inn til setrene rundt nordenden av Øyangen. Vei i denne sammenheng betyr sti, men flott går den, bortover slett fjellgrunn, innunder kronglefuruer – hele tiden med gløtt av de flotte myrene på sørsiden. Et skikkelig kulturminne i hyggelig, åpen skog. Nordvestover synker terrenget, skogen blir mer dominert av gran, gammel og variert.

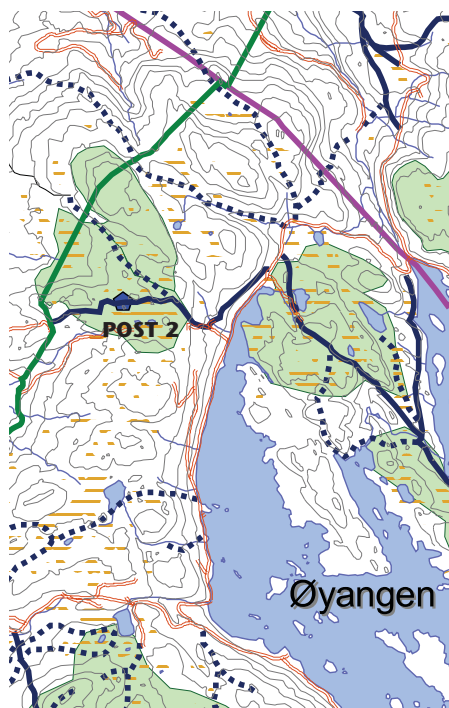

Foto: Gjermund Andersen

POST 3

Langvassbrenna

Lengst vest på Langvassbrenna ligger en særpreget bergformasjon. Store, slette, mosedekkede steinflak ser ut til å være satt på skrå på toppen av ryggen. Innimellom vokser store og små furuer, og i lia under står granskogen stor og mørk. Flott utsikt mot fjerne fjell i vest og nord, og gløtt ned til Mosjøen.

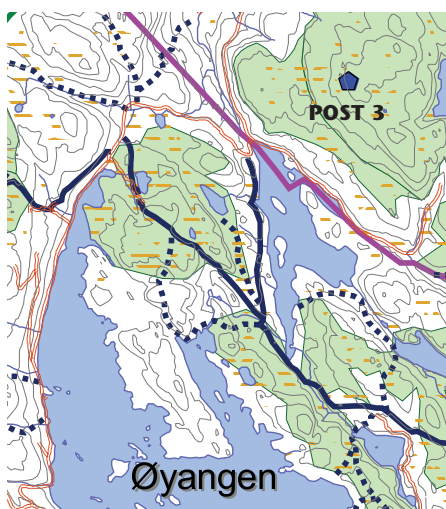

Foto: Gjermund Andersen

POST 4

Pershusfjell

Markas mangepuklede dromedar blir det kalt, Pershusfjellet. Her kunne det vært plassert mange poster, uten at de ville fortalt tilfredsstillende om helheten. Vi har valgt å legge posten på den midterste av toppene, preget av grove, gamle furuer. Sommeren 2007 fór det en liten skogbrann over denne toppen, uten at det har ødelagt skogen. Fra Sverige kjenner vi eksempler på furutrær som har overlevd både 6 og 7 skogbranner. I sør går området over i hønngammel granskog, ned i ett av fjellets mange tverrgående søkk. Storslagen utsikt både øst - og nordover og vestover.

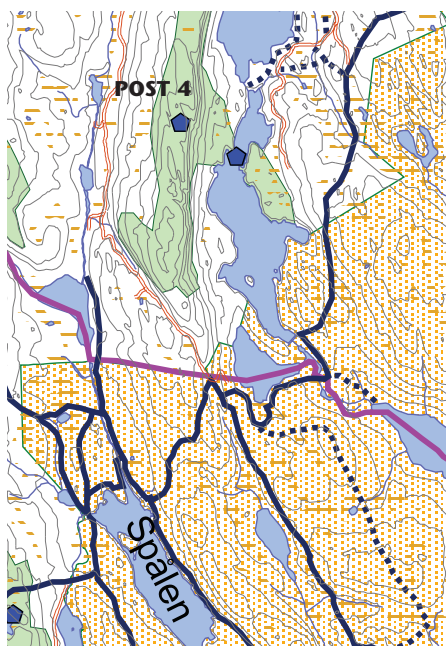

Foto: Gjermund Andersen

POST 5

Smalet i Pershusvann

Fra denne siden blir Pershusfjell en mektig formasjon som gir et klart avgrenset landskapsrom rundt vannet. På toppen ser vi furuene i silhuett, og stupene gjør at det hele virker uinntakelig, men nede ved vannet er det idyllisk, med variert skog og flere fine leirplasser. For padlere er det lett å kjenne igjen denne passasjen.

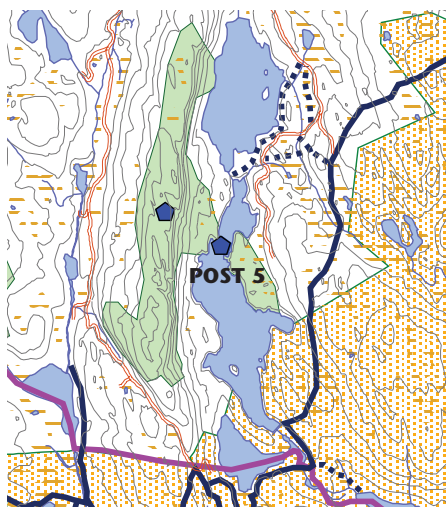

Foto: Gjermund Andersen

POST 6

Spålsberget

Skuret, værbitte over vannet. Tynt jordsmonn og berg i dagen, spennende, eldgamle furutrær, gamle grenserøysen og storslagen utsikt – særlig over Øyangen. Spålsberget er en avstikker verd.

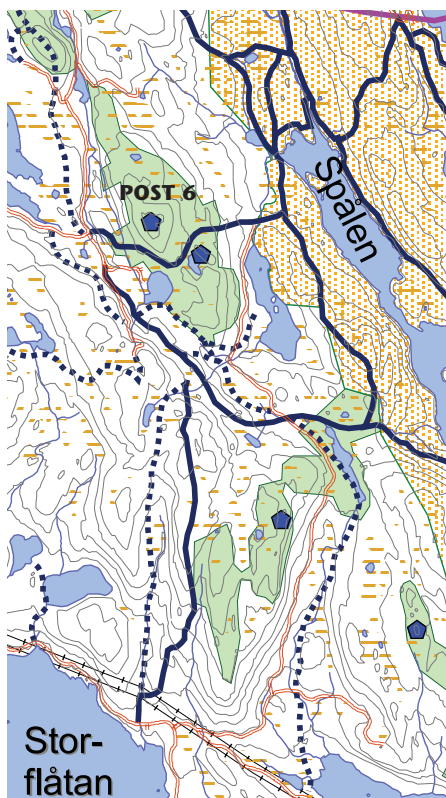

Foto: Gjermund Andersen

POST 7

Huldretjern sør for Spålsberget

Eventyrskog på sitt aller beste. Idyllisk tjern omgitt av de mest vridde og spennende kronglefuene og skjørtegran i liene. Et hemmelig rom, som bare kjennerne vet om. Rastestedet framfor noen. Naturlig, variert, åpent. Opprinnelig - slik det alltid har ligget.

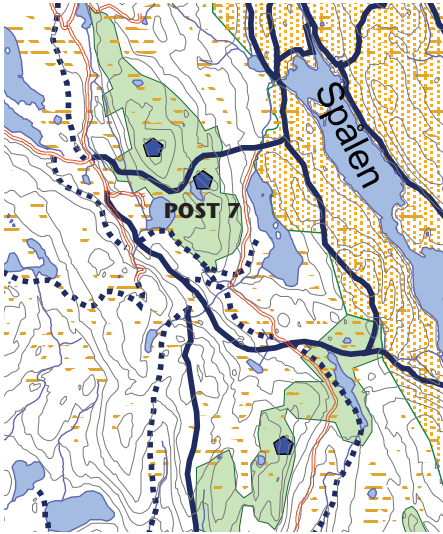

Foto: Gjermund Andersen

POST 8

Granskog ved Storflåtaflaket

Posten har vi lagt i stor, naturlig gammelskog, på en hylle i den bratte øst-skråningen. Her har skogen fått stelle seg selv i lange tider, noe biologene kan bekrefte gjennom funn av sjeldne arter knyttet til slik skog. I tillegg til høy alder og naturlighet, er skogen ved posten svært variert, med mange små skogrom der gamle trær har gått overende, eller ved små myrer.

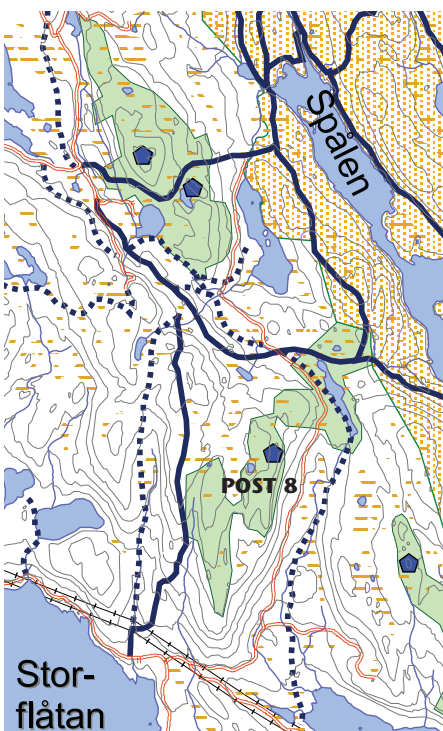
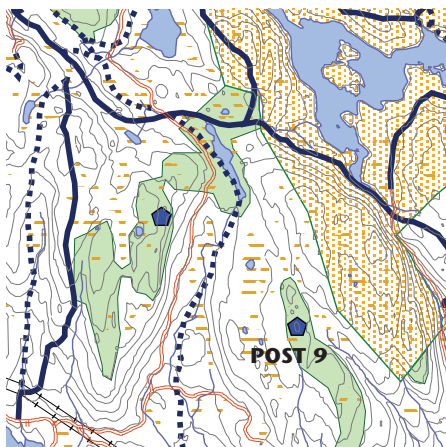

Foto: Gjermund Andersen

POST 9

Blekksjøflaka

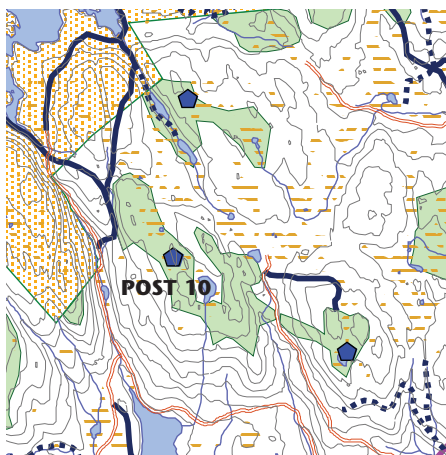
Posten har vi lagt på den høyeste toppen i området, i flott blandingskog av gran og furu. Særlig de grovokste furuene er imponerende, og sammen med grana danner di et spennende og naturlig skogbilde, med stor variasjon. Myra på vestsiden av kollen danner et eget rom i skogen.

POST 10

Åbortjernshøgda

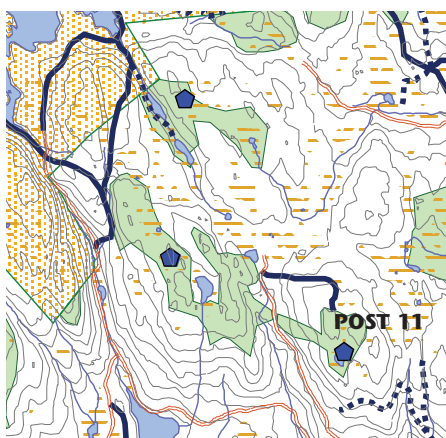
Posten har vi lagt på en liten furukolle, nordvest for Hundtjenn, der det er ekstra mange flotte kronglefuruer, skjørtegran og små slukter. Stor variasjon i skog, terreng og i romopplevelse. Store og små myrer avgrensar postområdet.

POST 11

Gammel skog på Sandbekkmana

Posten ligger rett nord for tjernet, i den aller eldste skogen. Legg merke til trærnes form og strukturen i barken. Så gammel skog ser du ikke mange steder. Tjernet med sine myrter og grasbevokste kanter er en idyll i solskinn, men blir mer trolsk når tåka ligger lavt over vannet og mørket kommer sigende.

POST 12

Myrparti på Velohøgda

Mellom partiene med stor granskog og mer glisne koller ligger en lang rekke større og mindre myrer og fuktsgoger. Disse skaper variasjon i landskapet, og er i seg selv flotte opplevelser, med dype mosematter, kronglete bjørkeskog, omgitt av vegger av den mer høyreiste granskogen.

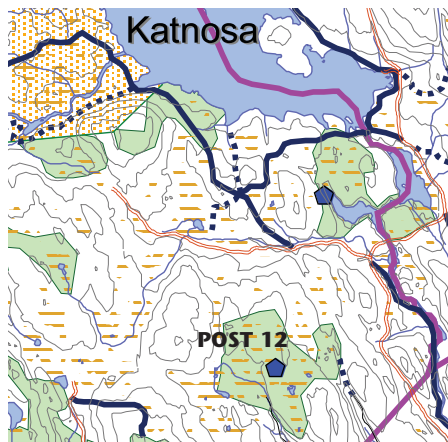

Foto: Gjermund Andersen

POST 13

Krokløken

På vestsiden av vannet reiser åsen seg bratt, med mange trange, ville slukter. Eldgammel granskog står i hyllene og oppe på kanten. Flott utsikt over Krokløken og over mot Revshamaren og Kjerkeberget. Naturlig, variert og vilt. Flott landskapsrom rundt selve løken.

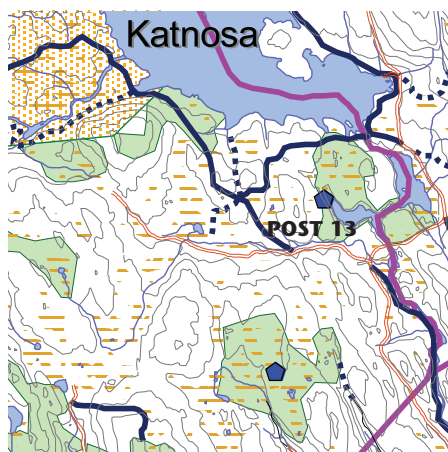

Foto: Gjermund Andersen

POST 14

Brentebråtåsen

Fra toppen av Brentebråtåsen og ned mot Tvetjerna ligger en svært lite påvirket eventyrskog. Her finnes skogmystikken i rikt monn. Veksling mellom store og små trær, mellom fuktsgoger og tørrere partier og mellom stup og forkastninger på den ene siden og hyller og flak på den andre. Naturlig, variert, vilt. Og med mange stor variasjon i romstørrelsen.

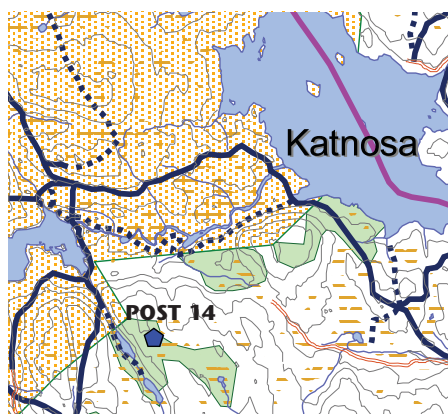
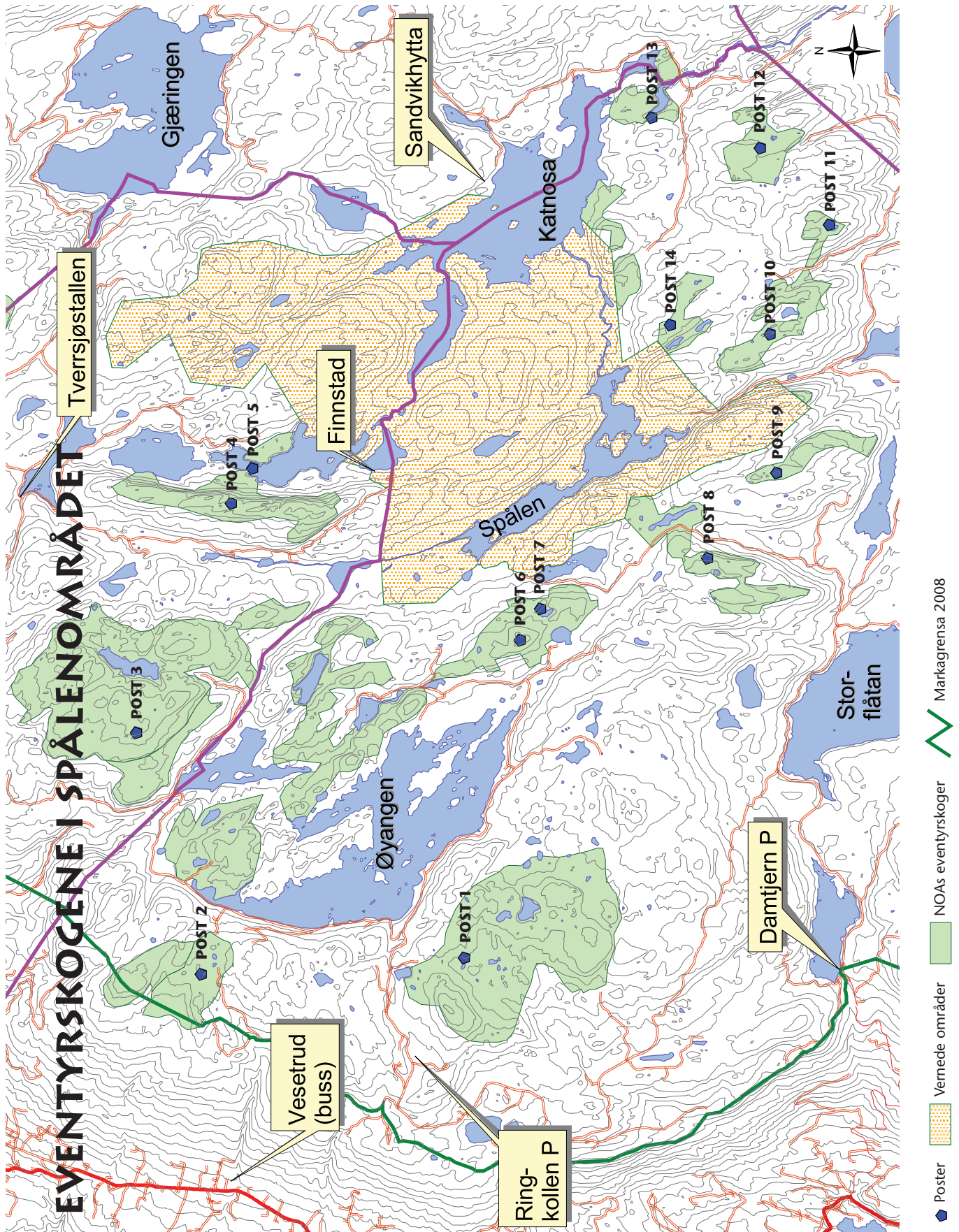

Foto: Gjermund Andersen

Vi oppfordrer deg til å se nøyer på skogene du passerer på turene dine. Hva liker du? Ser du mye av det vi presenterer for deg i denne brosjyren, eller er det ensaldret ungskog eller kratt som møter deg? Det kan være lurt å ta med seg et kompass for å finne riktig retning. Dugelig niste gjør at du ikke behøver å dra hjem så kjapt hvis du blir bergtatt! Husk at skogen er sårbar og ta med deg alt søppel hjem igjen. Vi anbefaler godt skotøy da det kan være fuktige partier på turen.

God tur!

Foto: Sverreund Andersen

FORVALTNINGEN AV OSLOMARKA

En rekke lover styrer forvaltningen av Osloområdet som friluftsområde. Dette er blant de viktigste:

- Markaloven (ML) vedtatt i 2009
- Plan- og Bygningsloven (PBL) vedtatt i 2008
- Skogbruksloven (SL) vedtatt i 2005
- Naturmangfoldloven (NMFL) vedtatt i 2009
- Miljøinformasjonsloven (MIL) vedtatt i 2003
- Lov om kulturminner (KUL) vedtatt i 1978

Markaloven fastsetter Markas grenser og sikrer området mot utbygging. Loven har hjemmel for å verne områder med spesielt store opplevelsesverdier – eventyrskogene. Friluftsliv, naturopplevelse og idrett er lovens hovedformål. Loven skal sikre mot uønskede tiltak i Marka.

En rekke tiltak er ønsket innenfor Markaloven, som for eksempel serveringssteder, bevaring av plasser og setre. For slike tiltak, som er i tråd med ML, må selve den konkrete planleggingen foregå etter Plan- og bygningsloven. Kommunene lager arealplaner, og de som skal utføre tiltak må søke godkjenning etter PBL, etter at forholdene er vurdert etter ML.

En type tiltak omfattes ikke direkte av Markaloven. Skogbruket, som er den enkeltaktiviteten som påvirker opplevelseskvaliteten mest, er holdt utenfor, og reguleres etter skogbrukets egen næringslovgivning. Det finnes en egen forskrift for skogbruk i Marka. Til tross for at skogbruket har vært underlagt egne regler i mer enn 30 år, er det drevet et mye hardere skogbruk i Osloområdet enn i resten av landet.

For å verne områder mot skogbruk har man fire muligheter, avhengig av hvilke verdier som skal beskyttes og hvor sterkt de skal vernes. I PBL har man mulighet for å verne områder etter kommunale vedtak. Ulempen med denne hjemmelen er at den sjelden benyttes (grunnet motstand fra toneangivende krefter i kommunene) og at vernet er svakt – det kan oppheves av neste kommunestyre. KUL, NML og ML gir et sterkere og mer varig vern for hhv. kulturminner og – landskap, naturverdier og for friluftsliv og naturopplevelse.

Foto: Gjermund Andersen

Naturmangfoldloven har hjemmel for å se prinsipielt på forvaltningsavgjørelser: Prinsippet om at alle avgjørelser skal baseres på kunnskap om tiltakets konsekvenser. Loven vurderer summen av inngrep – ikke bare det konkrete, foreliggende tiltaket. Dersom det er tvil, skal tvilen komme naturen til gode. Dette er et viktig prinsipp i naturforvaltningen som naturvernet har etterspurt lenge. Nå gjenstår det å ta mulighetene i bruk!

Alle Markaverne bærer kjenne til Miljøinformasjonsloven, som gir oss alle en rett til innsyn i forhold og planer som berører natur og miljø, både hos offentlige instanser og hos bedrifter. I tillegg gir loven oss rett til medvirkning i forvaltningen som kan være viktig for å bremse uheldige inngrep i verneverdig skog.

NOAs MARKAARBEID

I tillegg til å registrere og sikre Markas siste eventyrskog, jobber Markagrappa i NOA særlig med Markas opplevelsesverdier, skogbruket og bevaring av natur- og kulturverdier i Marka. NOA har framfor noen stått på barrikadene for å få vernet områder i Marka etter naturvernloven, og for å få en lovhjemmel for områdevern av hensyn til friluftsliv.

NOAs AKTIVITETSGRUPPER

**MARKAGRUPPA
SAMFERDSEL
SKOGVOKTERNE
TREGRUPPA
FRØNSVOLLEN
(NOAs MARKASENTER)**

Lokallag i Oslo-området er Oslo Nord, Oslo Vest og Østkanten Naturvernforbund.

For mer informasjon
om eventyrskogene og
eventyrskogsbrosjyrer, se:
www.noa.no

NATURVERNFORBUNDET
I OSLO OG AKERSHUS (NOA)